

Sjednání smluvní pokuty za prodlení s placením peněžitého závazku

Ustanovení § 544 a § 545 občanského zákoníku nevyklučují možnost sjednání smluvní pokuty za prodlení s placením peněžitého závazku. Ujednání, které výši smluvní pokuty činí závislou též na době, po kterou trvá porušení smluvní povinnosti (například procentní částkou za každý měsíc prodlení), není neplatné.

Ustanovení § 544 a § 545 občanského zákoníku nevyklučují možnost sjednání smluvní pokuty za prodlení s placením peněžitého závazku. Ujednání, které výši smluvní pokuty činí závislou též na době, po kterou trvá porušení smluvní povinnosti (například procentní částkou za každý měsíc prodlení), není neplatné.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.7.2000, sp.zn. 26 Cdo 1109/2000, v souvislosti s rozsudkem Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 1. 1999 č. j. 29 Cdo 2495/98 a v souvislosti s rozsudkem Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 3. 1999 sp. zn. 25 Cdo 119/99)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci o zaplacení částky 523 202 Kč s příslušenstvím, vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 21 C 206/96, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 11. října 1999 č. j. 44 Co 282/99-41, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 11. října 1999 č. j. 44 Co 282/99-41 se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Městský soud v Brně rozsudkem ze dne 18. ledna 1999 č. j. 21 C 206/96-29 zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal na žalovaném, aby mu zaplatil částku 523 202 Kč s 16 % úrokem z prodlení od 21. 5. 1995 do zaplacení, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud prvního stupně zjistil, že dne 18. ledna 1994 uzavřeli žalobce jako objednatel a Ú. s. p. a f. o. jako zhotovitel smlouvu o dílo č. 4049/41114/93. Ú. s. p. a f. o. sestávalo ze S. - k. B., S. s. r. o., , P., a. s. a P., s. p.. Předmětem smlouvy je příprava, výstavba a dodávka díla, tj. bytu, garáže, včetně společných prostorů domu do osobního užívání objednatele a zajištění provozu a údržby bytového domu s integrovanými funkcemi v B. - L. na K. ulici, jehož jsou byt a garáž funkčními součástmi. V bodě III - čas plnění byl sjednán termín dokončení stavby listopad 1994. V bodě IV cena díla je uvedena předběžná dohodnutá cena 1 591 720 Kč a dohodnutá rozpočtová rezerva ve výši 10 %. Současně bylo dohodnuto, že nepřekročitelná cena bez souhlasu objednatele činí 1 750 892 Kč. Pod bodem VI se účastníci smlouvy dohodli, že v případě prodlení zhotovitele s předáním díla objednateli v termínu 30. 11. 1994 je zhotovitel povinen zaplatit smluvní pokutu ve výši 0, 5 % z ceny za každý den prodlení. Dne 4. února 1994 byla uzavřena smlouva o dílo č. 4049/400113/93, jejímž předmětem je zhotovení druhé garáže, předběžná dohodnutá cena činí 120 316 Kč, dohodnutá rozpočtová rezerva 10 %, přičemž smlouva obsahuje ujednání o tom, že bez souhlasu objednatele nemůže být překročena cena 132 348 Kč. Rovněž tato smlouva obsahuje pod bodem VI shodné ujednání o sankcích a smluvních pokutách

jako u předchozí smlouvy o dílo. Předmětem sporu je zaplacení smluvní pokuty za prodlení zhotovitele s předáním díla.

Soud prvního stupně dovodil, že smlouvy jsou v bodech VI ve smyslu § 37 odst. 1 občanského zákoníku absolutně neplatné, neboť jsou v této části neurčitě. Podle § 544 občanského zákoníku totiž musí být smluvní pokuta vždy stanovena tak, aby její výše byla zjistitelná ke dni porušení smluvní povinnosti, na niž se váže. Tato částka nemusí být konkrétně uvedena ve smlouvě, ale způsob jejího určení ve smlouvě musí umožňovat vyčíslení smluvní pokuty jednorázovou částkou v okamžiku porušení smluvní povinnosti. Kromě toho jsou ve smlouvách dohodnuty různé způsoby zaplacení ceny projektových a inženýrských prací a není tedy možno stanovit, z které ceny měla být žalovaným uhrazena smluvní pokuta v době porušení závazku.

K odvolání žalobce Krajský soud v Brně jako soud odvolací shora označeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení a připustil dovolání ohledně otázky výkladu ustanovení § 544 odst. 1 a 2 občanského zákoníku. Odvolací soud konstatoval, že ze smlouvy lze nejméně jejím výkladem dovodit, kdo jsou subjekty, které ji uzavírají, jakož i to, jakou smlouvu uzavřely, včetně výpočtu smluvní pokuty. I přes to je však nutno ujednání o smluvní pokutě považovat za neplatné. Z ustanovení § 544 odst. 1 občanského zákoníku lze především dovodit, že zákon předpokládá sjednání smluvní pokuty pro jednotlivý případ porušení smluvní povinnosti, nikoliv pro případ jejího trvalého nebo opěťujícího porušování. Navíc při opačném výkladu by bylo nutno dovodit, že jde nebo alespoň může jít o opěťující se plnění, což by v případě peněžitých závazků suplovalo úroky z prodlení. To je nepřijatelné mj. i proto, že tímto způsobem lze snadno obejít zákonem limitovanou výši úroků z prodlení. Odvolací soud je si sice vědom toho, že smluvní pokutou lze pokrýt i závazky, kde plnění nespočívá v penězích, totéž ustanovení však nelze vykládat odlišně u různých druhů závazků. Z těchto závěrů podle odvolacího soudu vyplývá neplatnost ujednání o smluvní pokutě vzhledem k tomu, že je sjednána nepřijatelným způsobem.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jež odůvodnil tím, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci /dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř./ . Dovolatel namítl, že smluvní pokuta může být sjednána tak, že její výše se bude odvíjet od doby, po kterou bude trvat porušení smluvní povinnosti. V této souvislosti odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 3. 1999 sp. zn. 25 Cdo 119/99, který byl publikován v Právních rozhledech č. 6/1999, rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 3. 2. 1994 sp. zn. 15 Co 482/93, uveřejněný v Soudní judikatuře č. 5/1999, a článek Jana Huška v Obchodním právu č. 6/1999 nazvaný „K některým otázkám smluvní pokuty,“. Dovolatel navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaný se k dovolání nevyjádřil.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud,“) jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas oprávněnou osobou a je podle § 239 odst. 1 o. s. ř. přípustné, přezkoumal napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

Nejvyšší soud nejprve ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř. zkoumal, zda řízení netrpí vadami uvedenými v § 237 odst. 1 o. s. ř., či jinými vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Tyto vady, jejichž existenci posuzuje dovolací soud z úřední povinnosti, se ze spisu nepodávají a ani dovolatel netvrdí, že by řízení těmito vadami trpělo.

Vzhledem k uplatněnému dovolacímu důvodu je předmětem dovolacího přezkumu právní otázka, zda ujednání, které výši smluvní pokuty činí závislou na době, po kterou trvá porušení smluvní povinnosti (procentní částkou za každý den prodlení), je neplatné, neboť je v rozporu s § 544 občanského zákoníku.

Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 26. 1. 1999 č. j. 29 Cdo 2495/98, který byl publikován ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, číslo sešitu 1/2000, pod č. 6/2000 vyjádřil názor, že ustanovení § 544 a 545 občanského zákoníku nevyklučují možnost sjednání smluvní pokuty za prodlení s placením peněžitého závazku. Ujednání, které výši smluvní pokuty činí závislou též na době, po kterou trvá porušení smluvní povinnosti (například procentní částkou za každý měsíc prodlení), není neplatné.

Obdobně Krajský soud v Ostravě v rozsudku ze dne 3. 2. 1994 sp. zn. 15 Co 481/93, který byl uveřejněn v Soudní judikatuře, číslo sešitu 5/99, pod č. 45/99 dospěl k závěru, že stanovením způsobu určení smluvní pokuty se rozumí též její sjednání procentem ze stanovené částky za každý den prodlení.

Nejvyšší soud dále v rozsudku ze dne 24. 3. 1999 sp. zn. 25 Cdo 119/99, který byl publikován v Soudní judikatuře, číslo sešitu 11/99, pod č. 109/99 a v Právních rozhledech č. 6/1999, dovedl, že ujednání o smluvní pokutě zajišťující závazek k nepeněžitému plnění, které její výši činí závislou též na době, po kterou trvá porušení smluvní povinnosti, není neplatné pro neurčitost.

Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí konstatoval, že podle ustanovení § 544 odst. 2 občanského zákoníku smluvní pokutu lze sjednat jen písemně a v ujednání musí být určena výše pokuty nebo stanoven způsob jejího určení. Smluvní pokuta je jedním z prostředků k zajištění závazku, který má zároveň sankční charakter, neboť účastníka, který poruší smluvní povinnost, stíhá nepříznivým následkem v podobě vzniku další povinnosti zaplatit peněžitou částku ve sjednané výši. Odtud plyne požadavek na precizní vyjádření rozsahu smluvní pokuty, který stojí vedle obecných požadavků na určitost právního úkonu podle § 37 odst. 1 občanského zákoníku. Zákon ukládá, aby v písemném ujednání byla zachycena výše smluvní pokuty, přičemž umožňuje, aby se tak stalo dvěma způsoby. Buď je přímo stanovena výše smluvní pokuty uvedením konkrétní peněžní částky, anebo musí být sjednán způsob, jakým bude výše smluvní pokuty v okamžiku porušení smluvní povinnosti určena. Zatímco první způsob vyjádření rozsahu smluvní pokuty je založen na předem dohodnuté a v průběhu doby neměnné výši pokuty, druhý způsob umožňuje účastníkům, aby výši pokuty vážali na okolnosti, které považují za významné, jejichž hodnoty však nejsou v době uzavření smlouvy známy. Tak se nejčastěji výše pokuty odvozuje určitým (např. procentním) podílem z hodnoty neposkytnutého plnění apod. Ustanovení § 544 odst. 2 občanského zákoníku tedy z pohledu určitosti ujednání o smluvní pokutě neklade podmínku, aby její výše byla předem (v okamžiku uzavření smlouvy) pevně stanovena, nýbrž vyžaduje pouze, aby k tomuto momentu bylo nepochybné, jakým způsobem, to znamená z hodnoty jakých veličin a jakým výpočtem, bude výše smluvní pokuty v případě porušení smluvní povinnosti zjištěna. Zákon nevyklučuje, aby byl způsob určení výše smluvní pokuty sjednán tak, že v průběhu smluvního vztahu budou výchozí veličiny proměnlivé (např. devizový kurs u smluvní pokuty odvozené od částky stanovené v cizí měně), trvá však na tom, že písemně musí být zachycena ta východiska, z nichž se bude výše smluvní pokuty v budoucnu

případně odvíjet. Tato úprava tedy nepřináší žádné limity ohledně absolutní výše smluvní pokuty stejně jako nestanoví ani omezení ohledně doby, po kterou může být smluvní pokuta při trvajícím neplnění zajištěného závazku placena. Jestliže účastníci považují opožděné splnění nepeněžitě smluvní povinnosti za natolik závažné a naopak možnost alespoň dodatečného vynucení sjednaného plnění za natolik žádoucí i za cenu zpřísněné míry zajištění závazku, nebrání jim dikce ustanovení § 544 odst. 2 občanského zákoníku v tom, aby smluvní pokutu svým písemným ujednáním konstruovali tak, že její výše se bude odvíjet též od doby, po kterou bude trvat porušení smluvní povinnosti.

Nejvyšší soud neshledává ani v tomto případě důvod, proč by se měl odchýlit od této již konstantní judikatury. Je proto třeba uzavřít, že právní závěr odvolacího soudu, podle něhož sjednání smluvní pokuty procentní částkou z ceny plnění za každý den prodlení je neplatné pro rozpor s § 544 občanského zákoníku, je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu nesprávný.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)